



TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu

twitter.com/turkiskonf

www.turkis.org.tr

27 Eylül 2021

EYLÜL 2021 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI TUTARI: AYLIK 3.049 TL, GÜNLÜK 102 TL
- ✓ BEKAR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAM MALİYETİ TUTARI 3.709 TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK YÜZDE 4,18; ONİKİ AYLIK YÜZDE 24,56 ORANINDA ARTTI
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN YOKSULLUK SINIRI İÇİN 3,5 ASGARİ ÜCRET GEREKİYOR...
- ✓ MİLYONLARCA KİŞİNİZİN BİTMEYEN DİRDİ: HAYAT PAHALILIĞI ve GEÇİM SIKINTISI...

Gündemin temel konusu enflasyon, özellikle gıdada yüksek seyreden fiyat artışları olmaya devam ediyor. Enflasyondaki artış -yetersiz gelir nedeniyle- geçim şartlarının giderek ağırlaşmasına neden oluyor. Dört kişilik bir ailenin sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (açlık sınırı), yürürlükteki asgari ücretin üstündedir. Durum böyle iken, gelirlerin ve de çalışanların temel ve ortalama ücreti haline gelen asgari ücretin enflasyon oranı veya biraz üzerinde artış göstermesi, mevcut yoksulluğun süregelmesi anlamındadır.

TÜRK-İŞ tarafından 34 yıldan bu yana her ay düzenli olarak yapılan, bu alanda öncü ve diğer çalışmalara örnek olan "Açlık ve Yoksulluk Sınırı" araştırması, ülkemizdeki "geçim şartlarını" ortaya koyan önemli bir çalışma olmaya devam etmektedir. Hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün çeşitli raporlarında da yer alan "insana yakışır yaşam koşulları" için yapılması gereken, diğer bir ifadeyle haneye girmesi gereken en düşük geliri ortaya koymaktadır.

TÜRK-İŞ Araştırmasının Eylül 2021 ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 3.049 TL,
- Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı ise (**yoksulluk sınırı**) 9.931,59 TL,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 3.709,23 TL olmuştur.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

	Eylül 2020	Aralık 2020	Ağustos 2021	Eylül 2021
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	678,58	711,22	807,45	838,29
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	560,72	592,22	669,27	698,29
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	725,69	768,21	864,16	899,29
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	482,73	518,29	585,84	613,13
Açlık Sınırı	2.447,72	2.589,94	2.926,72	3.049,00
Yoksulluk Sınırı	7.973,02	8.436,27	9.533,28	9.931,59

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Halen yürürlükte olan aylık net 2.825,90 TL asgari ücret yine açıkl sınırının altındadır. Aradaki fark bu ay 224 TL'ye yükselmiştir. Öte yandan net asgari ücret ile bir kişinin yaşam maliyeti olarak hesaplanan olan 3.709 TL arasındaki fark, elde edilen gelir ile yapılmak gereken harcama nedeniyle karşı karşıya kalınan geçim şartlarının ağırlığını ortaya koymaktadır. Bu ay itibariyle, üç buçuk asgari ücret ancak bir asgari yaşama yetmektedir. Öncelikle yapılması gereken, en düşük geçim maliyetini karşılayacak ücret geliri seviyesini yakalamak ve satın alma gücünü bu seviyede koruyarak refah artışından pay vermektir.

Dört kişilik bir ailenin sadece gıda harcaması (mutfak masrafı) geçen aya göre 122 TL, yılbaşına göre 459 TL ve geçen yıla göre 601 TL artmıştır. Yapılması gereken toplam harcama tutarı (aile bütçesi) ise aylık 398 TL, dokuz aylık 1.495 TL ve yıllık 1.959 TL tutarında artmıştır.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Eylül 2021 itibariyle şu şekilde gelişmiştir:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 4,18 oranında artış gösterdi.
- Yılın **ilk dokuz ayı** itibariyle fiyatlardaki artış yüzde 17,72 oranında gerçekleşti.
- Gıda enflasyonunda **son on iki ay itibariyle artış oranı** yüzde 24,56 oldu.
- **Yıllık ortalama artış oranı** ise yüzde 19,58 olarak hesaplandı.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Eylül 2018	Eylül 2019	Eylül 2020	Eylül 2021
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	4,45	0,28	2,68	4,18
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	17,73	6,35	13,18	17,72
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	24,34	9,05	18,56	24,56
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	13,38	20,79	13,45	19,58

TÜRK-İŞ ile TÜİK tarafından hesaplanan gıda fiyatları endeksindeki değişim, TÜİK Tüketici Fiyatları Endeksiyle birlikte aşağıda yer almaktadır. Son aylarda giderek artan gıda fiyatları genel tüketici endeksinin üzerinde seyir izlemektedir.

Şekil 1: TÜİK Tüketici ile TÜRK-İŞ ve TÜİK Gıda Endeksinde Son 12 Aylık % Değişim



TÜRK-İŞ hesaplamasına temel alınan gıda ürünlerinin, doğrudan piyasadan derlenen fiyatlarında Eylül 2021 itibariyle gözlenen değişim -harcama grupları itibariyle- şu şekilde olmuştur:

- Süt, yoğurt, peynir grubunda; geçtiğimiz aylarda fiyatı artan bu ürünlerde şimdilik -nispi istikrar- vardı. Etiketle fiyatı aynı gözükse farklı peynir çeşitlerinin paket gramajı 700-800-900 gram olunca kilogram fiyatı farklılık gösteriyor. Yoğurttan da görülen bu farklılık, henüz süte yansımada. Süt halen 1 litrelik paketlerde satılıyor.
- Et, tavuk, balık, sakatat, bakliyat ürünlerinin bulunduğu grupta; et fiyatı genelde aynı kaldı. Ancak bazı marketlerde -aldıklarını ileri sürdükleri talimat gereği- son hafta indirim dikkati çekti. Tavuk fiyatı aynı kaldı. Sakatat (ciğer, böbrek, yürek) ürünlerinden ciğerin fiyatı neredeyse kuşbaşı etin kilogram fiyatını geçti. Kuzu ciğerin kilosu 90 TL oldu. Av sezonunun açılmasıyla balık fiyatı ilk hafta yüksek oldu ve fakat ilerleyen haftalarda biraz geriledi. Ancak geçen yıla göre tezgâhlarda yine yüksek düzeyde satılıyor. Bu arada hesaplama dâhil edilmeyen lüferin 150 TL, ithal somonunun 120 TL kilogram fiyatıyla satıldığını belirtmek gerekiyor. Yumurta fiyatındaki artış bu ay da devam etti. Bakliyat ürünleri (kuru fasulye, kırmızı-yeşil mercimek, nohut, barbunya vb.) fiyatlarındaki artış bu ay da devam etti.
- Yaş sebze-meyve fiyatları, mutfak harcamasını olumsuz etkileyen önemli unsur oldu. Marketteki fiyatlar bir yana pazardaki fiyatlar "el ve cep yakmaya" devam etti. Hesaplama, fiyatı nispeten yüksek bamyaya, börülce, , çilek, yemiş, hünnap gibi ürünler dışarıda tutulmasına rağmen ortalama meyve-sebze kilogram fiyatı bu ay 8,28 TL'ye yükseldi (geçen ay 7,50 TL). Ortalama sebze kilogram fiyatı bu ay 8,00 TL'ye yükselirken (geçen ay 6,67 TL) ortalama kilogram meyve fiyatı da 8,70 TL (geçen ay 8,64 TL) oldu.
Bu ay, 15 sebze ve 10 meyve olmak üzere toplamda temel 25 üründeki fiyat değişimi hesaplama dikkate alındı. Ürünlerin tek tek ağırlığı yerine harcama sepetindeki meyve-sebzenin toplam miktarından hareket edildi.
- Ekmek, pirinç, un, makarna, bulgur, irmik gibi ürünlerin bulunduğu grupta; yoksul sofrasının önemli gıda maddesi ekmek fiyatı değişmedi. Pirinç ile un fiyatı da aynı kalırken, irmik ve bulgur fiyatı arttı.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin ve ayçiçek yağı fiyatı değişmedi, zeytinyağı fiyatı arttı. Siyah ve yeşil zeytin fiyatı bu ay yine arttı. Yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb.) ürünlerinden fındık fiyatı biraz geriledi, diğerleri değişmedi. Baharat ürünleri (kimyon, nane, karabiber vb.) fiyatı aynı kaldı. Aynı şekilde çay ve ıhlamur fiyatı da değişmedi. Bal, şeker, tuz, reçel ve salça fiyatı da aynı kaldı, pekmez biraz arttı.

Konfederasyonumuzca hesaplanan tutarlar ücret düzeyi olmayıp haneye girmesi gereken toplam gelir miktarıdır. Ancak hanede çalışan sayısının sınırlı ve fakat ele geçen ücretin yetersiz olduğu durumlarda, elde edilen gelir birden fazla kişinin geçimini karşılayamamakta, kişi başına "insanca geçim için" yapılması gereken harcama tutarı yetersiz kalmaktadır.

TÜRK-İŞ'in bu araştırması alanında ilktir. Daha sonra bu alanda yapılan benzeri çalışmalara da örnek olmuştur/olmaktadır.

"Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışmasında hesaplama temel alınan gıda maddelerinin fiyatları, **Konfederasyonumuzca piyasadan, market ve semt pazarları sürekli ve düzenli dolaşarak doğrudan tespit edilmektedir.** Benzeri yapılan çalışmalar gibi, TÜİK tarafından derlenen fiyat verileri kullanılmamakta, ancak gelişmeleri değerlendirmek ve kıyaslama yapmak için sonradan izlenerek kıyaslama yapılmaktadır. **Çalışma bu niteliğiyle bağımsızdır.**

Konfederasyonumuz her ayın son haftasında ve TÜİK açıklamasından yaklaşık bir hafta önce hesaplama sonuçlarını kamuoyuna açıklamaktadır ve bu yönüyle, tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan "**öncü gösterge**" niteliğini de taşımaktadır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliğı gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereğı açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağılı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiğı hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta; süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta; et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb.)... Üçüncü grupta; meyve ve sebze... Dördüncü grupta; ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta; tereyağı, margarin, ayçiçeğı yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fıstık, fıstık vb.), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ihlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“**Açlık Sınırı**” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “**Yoksulluk sınırı**” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılacak “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

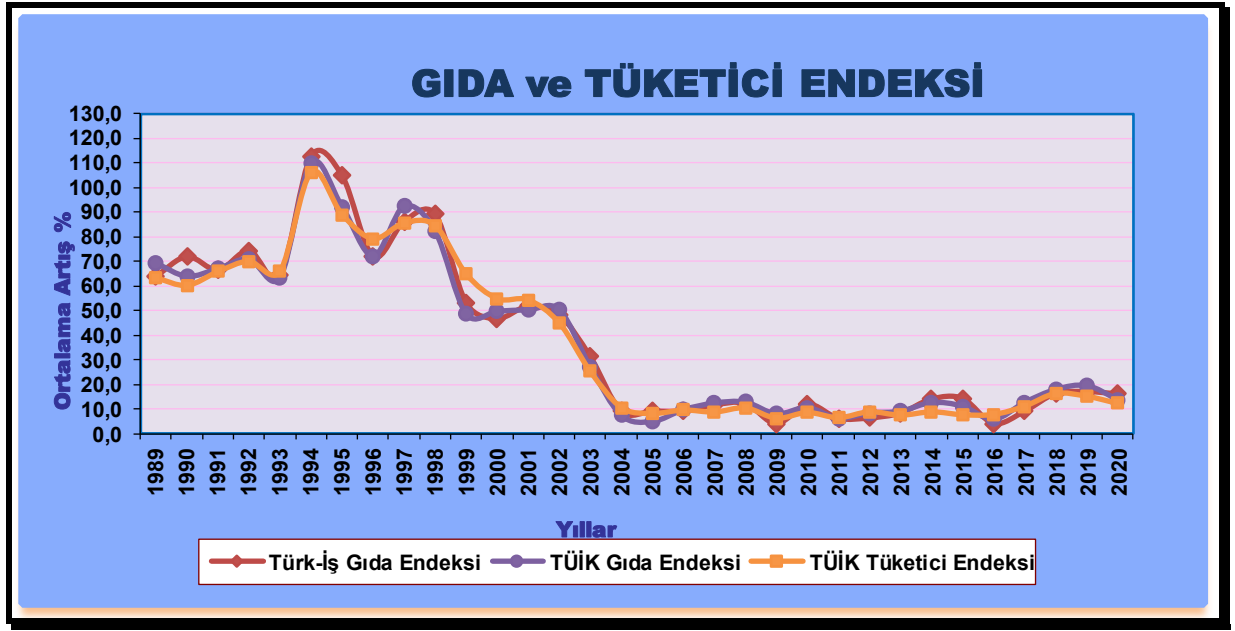
Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi’ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.* Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun otuz dört yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan **öncü gösterge niteliğindedir**. Nitekim 1988-2020 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK tüketici fiyatları endeksindeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan gıda harcamalarındaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5’dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7’dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6’dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. .



Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıksız ve dengesiz beslenme yapmasına yol açmaktadır.**

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.